

Nr 129

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utövändet av statens tobaksmonopol; given Stockholms slott den 18 mars 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att det mellan staten och Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet gällande avtalet om utövändet av statens monopol å tillverkning och import av tobaksvaror skall med vissa smärre ändringar förlängas för en tid av sex år.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1960.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler fråga om *utövandet av statens tobaksmonopol* och anför därvid följande.

Enligt 1 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, vilken lag ersatt förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, tillkommer rättigheten att i riket tillverka eller låta tillverka tobaksvaror samt att till riket införa eller låta införa tobak eller tobaksvaror — med vissa i lagen angivna särskilda undantag — uteslutande staten. Monopolet drives emellertid inte av staten själv utan av ett enskilt bolag, åt vilket monopolrättigheten upplåtits. Utövandet av denna rättighet har under hela monoptiden varit anförtrott åt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet. Beträffande detta bolags organisation må här nämnas, att bolagets aktiekapital utgör 60 000 000 kronor, varav 59 000 000 kronor i stamaktier och 1 000 000 kronor i preferensaktier. Stamaktierna äges av staten och preferensaktierna till lika delar av fyrtio enskilda, av Kungl. Maj:t utsedda personer. Bolagets styrelse består av åtta ledamöter, av vilka Kungl. Maj:t utser fyra, däribland ordförande och vice ordförande. Förhållandet mellan staten och bolaget regleras närmare i ett efter riksdagens hörande den 28 maj 1954 träffat avtal, enligt vilket monopolrättigheten upplåtits åt bolaget för tiden 1 januari 1955—31 december 1960 (prop. 1954: 33; BevU 13; Rskr 91). Genom tilläggsöverenskommelse den 30 maj 1958 mellan staten och bolaget har §§ 2 och 12 i nämnda avtal erhållit ändrad lydelse (prop. 1958: 134; BevU 46; Rskr 275).

Mellan staten och preferensaktieägarna gäller ett likaledes med riksdagens bemyndigande av Kungl. Maj:t ingånget avtal den 22 januari 1937, vilket främst åsyftar att säkerställa Kungl. Maj:ts beslutanderätt beträffande valet av preferensaktieägare. Detta avtal är anknutet till avtalet med monopolbolaget såtillvida att i § 1 föreskrivits, att i fråga om den rätt, som utöver vad bolagsordningen innehåller tillkommer preferensaktieägarna, skall gälla vad som stadgas i avtalet den 5 maj 1936 mellan staten och bolaget. Sistnämnda avtal är numera ersatt med avtalet av den 28 maj 1954. Preferensaktieägarnas godkännande har emellertid under hand inhämtats av den förändring-

en i 1937 års avtal, att hänvisningen till det äldre oktrojvtalet utbytt mot en hänvisning till det för åren 1955—1960 ingångna avtalet.

De nu gällande avtalen ävensom förenämnda tilläggsöverenskommelse torde få fogas såsom bilagor till statsrådsprotokollet i detta ärende (*Bilagorna 1—3*).

I skrivelse den 17 december 1959 har *styrelsen för Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet* — med utgångspunkt från antagandet att det inte skulle förefinnas någon erinran från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida mot att lämna bolaget fortsatt oktroj — upptagit frågan om utformningen av nytt avtal med staten.

Styrelsen erinrar till en början om att oktrojtiden enligt hittillsvarande praxis bestämts till sex år utan automatisk förlängning. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen att bestämmelsen i § 1 i avtalet angående tiden för upplåtelsen av tobaksmonopolets utövande ändras till att gälla från och med den 1 januari 1961 till och med den 31 december 1966.

Beträffande §§ 2 och 12 i avtalet erinrar styrelsen om tilläggsöverenskommelsen den 30 maj 1958. Dessa paragrafer bör i ett kommande avtal enligt styrelsen få den avfattning som bestämts i tilläggsöverenskommelsen.

I fråga om § 4 erinras om den av riksdagen beslutade omläggningen från och med den 1 januari 1960 av skyddet för den inhemska tillverkningen från skatt till tull. Med anledning härav föreslår styrelsen ett tillägg till nämnda paragraf av följande lydelse.

»Bolaget skall därjämte den 22 i varje månad till generaltullstyrelsen inleverera de tullbelopp, som belöpa å de importerade tobaksvaror, vilka bolaget under nästföregående månad levererat eller för vilka bolaget under nästföregående månad uppburit den jämlikt 29 § i lagen angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror erlagda tull. Vid tulleveranserna göres avdrag för det belopp, som bolaget jämlikt 17, 17 a och 29 §§ i nämnda lag under nästföregående månad utbetalat i återbäring av tull. I övrigt skola ovan meddelade bestämmelser om inleverering av skatt äga motsvarande tillämpning ifråga om inleverering av tull.»

Styrelsen ifrågasätter även om inte en tilläggsöverenskommelse av nu nämnd innebörd bör upprättas till nu gällande avtal.

Bolaget framhåller vidare, att det enligt § 5 i avtalet åligger »bolaget att enligt de närmare bestämmelser, som därom äro eller varda utfärdade, inlösa tobak, tobaksvaror, specialmaskiner och specialverktyg för tillverkning av tobaksvaror ävensom cigarrettpapper och cigarretthylsor, vilka förklarats förbrutna eller eljest skolat enligt tullstadgan genom tullanstalts försorg försäljas å offentlig auktion.» Denna bestämmelse har, framhåller styrelsen, tillkommit med hänsyn till de föreskrifter om inlösen som lämnas i 48 § kungörelsen med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av lagen angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror. Då från och med den 1 januari 1960 gäller en ny kungörelse, enligt vilken någon inlösningsskyldighet inte föreligger för monoipolets utöfvare, anses § 5 i avtalet böra utgå.

I fråga om övriga bestämmelser i nu gällande avtal anser styrelsen någon ändring inte påkallad.

Departementschefen

Giltighetstiden för det nuvarande avtalet mellan staten och Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet om utövandet av statens monopol å tillverkning och import av tobaksvaror utgår den 31 december innevarande år. Bolagets styrelse har förutsatt, att nytt avtal i likhet med tidigare skall träffas för en sexårsperiod. Jag har ingen erinran häremot och inte heller emot de av styrelsen föreslagna ändringarna i avtalstexten. Jag föreslår sålunda, att nu gällande avtal med bolaget förlänges för tiden till och med den 31 december 1966 med av styrelsen föreslagna ändringar och tillägg.

I likhet med vad som skett, då tidigare avtal ersatts, avser jag att under hand låta inhämta preferensaktieägarnas godkännande av den förändringen i 1937 års avtal mellan staten och preferensaktieägarna att hänvisningen till 1936 års oktrojavtal utbytes mot en hänvisning till det nya avtalet.

Med hänsyn till att den av bolagets styrelse åberopade omläggningen av skyddet för den inhemska tobakstillverkningen från skatt till tull gäller från och med innevarande år torde, såsom styrelsen ifrågasatt, en överenskommelse om tillägg till § 4 i nu gällande avtal böra träffas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet träffa avtal om det av mig förordade tillägget till gällande avtal angående utövandet av statens tobaksmonopol;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar för en tid av sex år från och med den 1 januari 1961 till och med den 31 december 1966 åt bolaget upplåta utövandet av staten enligt lagen den 11 juni 1943 (nr 346) uteslutande tillkommande rättighet att i riket tillverka samt till riket införa tobak och tobaksvaror med de rättigheter och skyldigheter, som därmed följer, och med iakttagande av de undantag och begränsningar, som i nyssnämnda lag stadgas, samt på villkor i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Olof Norén

Bilaga 1

Avtal

angående utövandet av statens tobaksmonopol.

Emellan staten samt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, här nedan benämnt bolaget, är följande avtal träffat:

§ 1.

Med föranledande av 1 § i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror upplåter Kungl. Maj:t å statens vägnar härmed för en tid av sex år från och med den 1 januari 1955 till och med den 31 december 1960 åt bolaget utövandet av staten uteslutande tillkommande rättighet att i riket tillverka samt till riket införa tobak och tobaksvaror med de rättigheter och skyldigheter, som därmed följa, och med iakttagande av de undantag och begränsningar, som i nyssnämnda lag stadgas. För upplåtelsen skola i övrigt följande villkor gälla.

§ 2.

Bolaget må icke idka annan rörelse än sådan, som avser tobak och tobaksvaror, eller annan verksamhet än den, som äger samband med sagda rörelse. Bolagets rörelse skall utövas i egen drift.

§ 3.

Det åligger bolaget:

att under den tid avtalet gäller utöva statens tobaksmonopol på sätt förutsättes i lagen angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror och därvid noggrant uppfylla de förpliktelser, som enligt nämnda lag åligga monolets utövare,

att vid inköp, tillverkning och försäljning av tobaksvaror bedriva verksamheten på sådant sätt, att garanti vinnes för varor av god och jämn beskaffenhet, och att behörig hänsyn toges till den konsumerande allmänhetens smak och vanor,

att vid försäljning av tobaksvaror tillämpa sådana prissättningsgrunder, att, under beaktande av önskvärdheten att undvika alltför ofta återkommande ändringar i prissättningen, bolaget icke beredes större inkomst av rörelsen, än att bolaget efter avskrivning och avsättning till fonder, i den mån sådan avsättning må förekomma, med säkerhet må kunna lämna vederbörlig utdelning å aktiekapitalet, och att vid prissättningen tillse, att den konsumerande allmänheten skyddas mot obehörig fördyring av varorna,

samt att, för vinnande av största möjliga besparing av omkostnader, å alla områden av sin verksamhet handhava rörelsen och anordna driften på det mest rationella och effektiva sätt.

§ 4.

För alla de tobaksvaror, vare sig inom riket tillverkade eller importerade, vilka av bolaget försäljas eller eljest utlämnas, ävensom för alla tobaksvaror, som enligt 29 § i lagen angående statsmonopol å tillverkning och im-

port av tobaksvaror importeras för försäljning, skall bolaget till staten erlagga skatt till belopp, motsvarande de vid varje tid å tobaksvaror gällande skattesatser.

Bolaget skall den 22 i varje månad till statskontoret inleverera de skattebelopp, som belöpa å de tobaksvaror, vilka bolaget under nästföregående månad levererat, eller för vilka bolaget under nästföregående månad uppburit den jämlikt 29 § i nyssnämnda lag erlagda skatt. Skattebeloppen uträknas med ledning av bolagets böcker, och varje inleverering till statskontoret skall vara åtföljd av å nämnda böcker grundad uträkning av skattebeloppen, vilken skall vara å bolagets vägnar avgiven av verkställande direktören samt till riktigheten styrkt av jourhavande revisorn.

Vid skatteleveranserna göres avdrag för det belopp, som bolaget jämlikt 17 a och 29 §§ förutnämnda lag under nästföregående månad utbetalat i återbäring av skatt. Därjämte skall avdrag göras för det belopp, som, enligt vad därom är särskilt stadgat, skall tillgodoföras bolaget för inköp under nästföregående månad av inom riket odlad tobak. Detta belopp skall beräknas efter den vikt, som angives å de av kontrollstyrelsens ombud till riktigheten bestyrkta vågsedlar rörande till bolaget levererad myckenhet av varan.

§ 5.

Det åligger bolaget att enligt de närmare bestämmelser, som därom äro eller varda utfärdade, inlösa tobak, tobaksvaror, specialmaskiner och specialverktyg för tillverkning av tobaksvaror ävensom cigarrettpapper och cigarretthylsor, vilka förklarats förbrutna eller eljest skolat enligt tullstadgan genom tullanstalts försorg försäljas å offentlig auktion.

§ 6.

Bolaget förbinder sig att noggrant uppfylla de förpliktelser, som åligga monolets utöware enligt bestämmelser, som äro eller må varda meddelade angående behandlingen av till riket inkommande tobak och tobaksvaror, samt i övrigt handhava befattningen därmed på ett för det allmänna tillfredsställande sätt.

§ 7.

Bolaget förbinder sig att lämna staten kontant gottgörelse för de understödsbelopp, som kunna komma att utgå på grund av bestämmelserna i kungörelsen den 7 juli 1921 (nr 409) angående understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer eller enligt däremot svarende stadganden.

§ 8.

Staten skall hava rätt att, därest den så påfordrar och erbjuder lika förmånliga villkor, som vid upplåning hos annan kunna erhållas, lämna bolaget kredit intill det belopp, av vilket bolaget har mera stadigvarande behov.

§ 9.

För beredande av frågor, som skola avgöras av styrelsen, ävensom för behandling av andra spörsmål av större betydelse för bolagets verksamhet skall finnas ett direktörsråd. Rådet består förutom av verkställande direktören av två personer, som styrelsen utser, därav minst en bland de av Kungl. Maj:t förordnade styrelseledamöterna. Därjämte deltager i rådets överläggningar men icke i dess beslut den eller de avdelningschefer, på vilkas handläggning ärendet ankommer. Styrelsen utser ordförande och vice

ordförande i rådet, vilket sammanträder på kallelse av ordföranden eller verkställande direktören.

I en av styrelsen utfärdad instruktion bestämmes närmare området för rådets verksamhet. Åtgärd i strid mot något av rådet gjort uttalande må icke vidtagas av verkställande direktören eller annan, med mindre styrelsen godkänner den ifrågasatta åtgärden.

Vid rådets sammanträden skall föras protokoll, varav avskrift omedelbart efter justeringen tillställs samtliga styrelseledamöter och revisorer.

§ 10.

1. Bolaget åtager sig att med belopp, som fastställas av Kungl. Maj:t, gälda ersättningar till styrelseledamot, styrelsesuppleant och revisor, som utsetts av Kungl. Maj:t, samt till revisor, som utsetts av fullmäktige i riksgäldskontoret.

2. Bolaget må ej för å bolagsstämma utsedd styrelseledamot och suppleant bestämma högre ersättning än av Kungl. Maj:t fastställts för av Kungl. Maj:t utsedd styrelseledamot och suppleant.

§ 11.

Bolaget skall till revisorernas disposition ställa erforderliga penningmedel att av dem användas för anordnande av sifferrevision och övrig kontroll, som de pröva nödig.

§ 12.

Bolaget må ej utan Kungl. Maj:ts medgivande förvärva aktie eller andel i annat företag.

§ 13.

Skulle den till utdelning tillgängliga årsvinsten ej förslå till fem och en halv procent utdelning å bolagets preferensaktiekapital, skall staten vara förpliktad att av de enligt § 4 influtna skattemedel tillgodoföra bolaget så stort belopp, som erfordras för att utdelning å preferensaktierna av fem och en halv procent må kunna ske.

§ 14.

Därest annan än bolaget erhåller rättighet att utöva statens tobaksmonopol för tid efter den, under vilken detta avtal är gällande, skall den nye innehavaren berättigas och förpliktas att övertaga bolagets för rörelsens bedrivande erforderliga tillgångar, såsom varulager, fastigheter, inventarier, förbrukningsartiklar, recepter m. m., ävensom förpliktas att i den mån sådant lämpligen kan ske, bibehålla hos bolaget anställd personal. Vid överlåtelse, som nu sagts, skall värdering av tillgångar, som ifrågakomma till övertagande, i den mån överenskommelse ej kan träffas, hänskjutas till avgörande enligt lagen om skiljemän.

§ 15.

De rättigheter, som på grund av detta avtal tillkomma bolaget, må icke utan statens samtycke å annan överlätas.

§ 16.

Skulle tvist uppstå mellan staten och bolaget rörande rätta tolkningen av detta avtal, skall dylik tvist avgöras enligt lagen om skiljemän.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade och mellan parterna utväxlade.

Stockholm den 28 maj 1954.

För *Svenska staten*

enligt Kungl. Maj:ts
bemyndigande:

Per Edvin Sköld

För *Aktiebolaget Svenska
Tobaksmonopolet*

enligt bolagsstämmans
bemyndigande:

Karl Levinson

Bilaga 2

Tilläggsöverenskommelse

till det mellan Svenska staten och Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet den 28 maj 1954 upprättade avtalet angående utövandet av statens tobaksmonopol

Emellan Svenska staten samt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet har avtal träffats om tilläggsöverenskommelse till gällande avtal angående utövandet av statens tobaksmonopol. Genom denna tilläggsöverenskommelse förbinder sig bolaget att, så snart ske kan, besluta om sådan ändring av 3 § i den för bolaget gällande bolagsordningen, att bolagets aktiekapital skall utgöra lägst 60 000 000 kronor och högst 180 000 000 kronor, varjämte 2 och 12 §§ i avtalet skola erhålla följande ändrade lydelse.

§ 2.

Bolaget må icke idka annan rörelse än sådan, som avser tobak och tobaksvaror, eller annan verksamhet än den, som äger samband med sagda rörelse.

§ 12.

Bolaget må ej utan Kungl. Maj:ts medgivande självt eller genom dotterbolag förvärva aktie eller andel i annat företag.

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar, av vilka parterna tagit vardera ett.

Stockholm den 30 maj 1958

För Svenska staten:

G. E. Sträng

För Aktiebolaget Svenska
tobaksmonopolet:

Olof Söderström

Avtal

angående preferensaktiekapitalet i Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet

Sedan staten i avtal den 5 maj 1936 med Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet för en tid av sex år från och med den 1 januari 1937 till och med den 31 december 1942 åt bolaget upplåtit rätt att utöva statens tobaksmonopol, har beträffande preferensaktierna i bolaget träffats följande avtal att gälla från och med den 1 januari 1937 mellan, å ena sidan, staten och, å den andra, undertecknade:

§ 1.

I fråga om den rätt, som, utöver vad bolagsordningen innehåller, tillkommer preferensaktierna, gäller vad i avtalet den 5 maj 1936 mellan staten och bolaget stadgas.

§ 2.

Envar av preferensaktieägarna tillförsäkrar staten rätt att, när helst Kungl. Maj:t så påfördrar, till parikurs inlösa samtliga honom tillhöriga preferensaktier eller det antal därav, som Kungl. Maj:t bestämmer, jämte kuponger, som ej förfallit till betalning, med tillägg av fem och en halv procent ränta, i den mån sådan ej genom utdelning guldits.

§ 3.

Preferensaktieägarna förbinda sig att icke överlåta aktierna till annan än staten eller den Kungl. Maj:t godkänner såsom innehavare av aktierna.

Vid överlåtelse av aktie till annan än staten skall preferensaktieägare tillförbinda ny innehavare att underkasta sig de förpliktelser, detta avtal innehåller.

§ 4.

Till säkerhet för statens rättigheter enligt detta avtal pantsätta preferensaktieägarna ifrågavarande aktier, vilka för detta ändamål, in blanco transporterade, överlämnas till Sveriges riksbank under förbud för banken att annat än med Kungl. Maj:ts medgivande och på villkor, som Kungl. Maj:t må bestämma, utlämna aktierna. Och tillförsäkra preferensaktieägarna staten rätt att, om preferensaktieägarna brista i fullgörandet av åtagna förpliktelser enligt detta avtal, utan iakttagande av i lag stadgade föreskrifter, på sätt staten finner lämpligt realisera panten samt därur göra sig betald för sina ersättningsanspråk.

Utan hinder av vad nu sagts må preferensaktieägare i riksbanken eller — utan att aktierna uttagas från riksbanken — i annan bank, vars reglemente blivit av Kungl. Maj:t fastställt, ställa aktierna såsom pant med förmansrätt framför statens ersättningsanspråk för ett fordringsbelopp av högst aktiernas parivärde jämte ränta, motsvarande den å aktierna belöpande utdelningen. Sådan pantsättning må dock ske allenast på villkor, att panten ej må realiseras utan att Kungl. Maj:t på förhand underrättats och erhållit tillfälle att bevaka statens rätt.

§ 5.

Om preferensaktieägarnas förpliktelser enligt detta avtal skall anteckning göras å aktiebrev.

§ 6.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade, av vilka staten tagit ett och preferensaktieägarna genom av dem utsedd representant ett.

Genom detta avtal skall avtalet den 16 december 1930 om preferensaktierna i bolaget anses vara upphävt.

Stockholm den 22 januari 1937.